

POSTANOWIENIE

Dnia 14 czerwca 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Hubert Wrzeszcz

SSN Tadeusz Żyźnowski

w sprawie z wniosku M. Ś.

przy uczestnictwie M. Ś.

o podział majątku wspólnego, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 14 czerwca 2005 r., kasacji wnioskodawczynie od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 17 czerwca 2004 r., sygn. akt III Cz (...),

oddala kasację.

Uzasadnienie

W sprawie o podział majątku wspólnego strony zawarły ugodę, na mocy której uczestnik postępowania M. Ś. uzyskał należące do dorobku spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego przy Al. (...) w T., o wartości 65 000 zł, za spłatą na rzecz wnioskodawczynie M. Ś. kwoty 40 000, w ustalonych ratach.

Strony oświadczyły, że dokonały pozasądowego podziału pozostałych składników majątku wspólnego oraz że likwidują wszelkie spory objęte wnioskiem.

Uгода sądowa została podpisana przez wnioskodawczynię i uczestnika oraz ich pełnomocników, dlatego też Sąd Rejonowy w T. – uznając ugodę za dopuszczalną – postanowieniem z dnia 13 lutego 2004 r. umorzył postępowanie.

W zażaleniu wnioskodawczynie wniosła o uchylenie tego postanowienia, ponieważ - jej zdaniem - uгода krzywdzi ją, gdyż pomija fakt pochodzenia całego wkładu mieszkaniowego z jej majątku odrębnego. M. Ś. złożyła jednocześnie oświadczenie o

uchyleniu się od skutków prawnych ugody, gdyż znajdowała się w chwili jej zawierania, po zażyciu leków przeciwbólowych, w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli (art. 82 k.c.).

Postanowieniem z dnia 17 czerwca 2004 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił zażalenie.

Sąd ten uznał, że dołączone do zażalenia zaświadczenie o stanie zdrowia oraz wyciąg z kartoteki medycznej, stwierdzające u wnioskodawczynie przewlekły zespół bólowy kręgosłupa szyjnego i lędźwiowego, leczony m.in. środkami przeciwbólowymi, nie stanowi podstawy do ustalenia, że przed rozprawą wnioskodawczynie zażyła leki powodujące wyłączenie świadomego wyrażenia woli zakończenia postępowania ugodą o spisanej treści oraz do przyjęcia, że stan psychiczny wnioskodawczynie uniemożliwił odwołanie oświadczenia jej pełnomocnika, który również podpisał ugodę.

W ocenie Sądu Okręgowego, nie doszło do naruszenia art. 203 § 4 k.p.c., ponieważ kwestia pochodzenia wkładu mieszkaniowego nie była jeszcze przesądzona, a sposób podziału prawa do mieszkania wydawał się być dogodny dla M. Ś., która od wielu lat zamieszkiwała z konkubentem w innym lokalu.

Wnioskodawczynie w kasacji powołała się na naruszenie prawa materialnego przez przyjęcie, że jej stan psychiczny wywołany zażyciem leków przeciwbólowych nie stanowił przesłanki przewidzianej w art. 82 k.c.

Zarzuciła też naruszenie art. 203 § 4 k.p.c. w związku z art. 233 k.p.c. i 321 § 2 k.p.c. przez uznanie ugody za zgodną z zasadami współżycia społecznego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ugoda sądowa ma dwoisty charakter, łączący elementy materialnoprawne i procesowe. Jest czynnością procesową uprawnionych podmiotów, umożliwiającą wyłączenie dalszego postępowania sądowego co do istoty sprawy i prowadzącą do umorzenia postępowania (art. 223 k.p.c. w związku z art. 203 § 4 k.p.c. i art. 355 § 1 k.p.c.). Jest też czynnością prawną (umową, ugodą w rozumieniu art. 917 k.c.).

Wyrażenie zgody na zawarcie ugody, a więc i na zakończenie postępowania sądowego, może być jako czynność procesowa odwołana z przyczyn uzasadnionych aż do chwili uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania. Ze względu na swój materialnoprawny charakter ugoda podlega natomiast przepisom o wadach oświadczenia woli (art. 82-88 k.c.), przy uwzględnieniu przepisów szczególnych (art. 918 k.c.), umożliwiających uchylenie się od skutków złożonego oświadczenia (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1970 r., III PZP 43/69 – OSNCP 1970 , z. 3, poz. 40).

Rozbieżności odnotowywane w wypowiedziach doktrynalnych co do trwałości ugody sądowej oraz charakteru postanowienia umarzającego postępowanie tracą na znaczeniu w sytuacji, gdy strona kwestionuje ugodę w zażaleniu na postanowienie sądu umarzające postępowanie w sprawie. Taka sytuacja występuje w rozpoznawanej sprawie, dlatego wnioskodawczyni uprawniona była do powołania się w zażaleniu zarówno na wadę oświadczenia woli (art. 82 k.c.), jak i na niezgodność postanowień ugody z zasadami współżycia (art. 203 § 4 k.p.c. w związku z art. 223 § 2 k.p.c.).

Nie można jednak zniweczyć ugody bez uzasadnionych przyczyn. Wskazywanie na „odwołalność ugody jako czynności procesowej” oznacza tylko tyle, że nie jest ona nieodwołalna. Środki prawne służące zniweczeniu skutków ugody są sformalizowane i wymagają istnienia określonych przesłanek, jest to bowiem dwustronna czynność prawna, podlegająca ochronie.

Sąd Okręgowy – rozpoznając zażalenie - nie podzielił zarzutu nieważności ugody z przyczyn określonych w art. 82 k.c. i te stanowisko należy zaaprobować. „Inne zaburzenia czynności psychicznych” muszą mieć rozmiar wyłączający całkowicie świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Nie sposób przyjąć, że taki stan byłby niedostrzegalny dla Sądu i pełnomocnika wnioskodawczyni na rozprawie w dniu 13 lutego 2004 r., tym bardziej że ugoda została zawarta z inicjatywy stron, a Sąd zarządził wcześniej przerwę dla sprecyzowania warunków ugodowych. Przede wszystkim jednak trafne jest stwierdzenie Sądu Okręgowego, że wnioskodawczyni nawet nie uprawdopodobniła istnienia w tym dniu bodźców degenerujących jej czynności psychiczne oraz wywołania skutków w sferze psychicznej w opisanym rozmiarze. Przedstawione przy zażaleniu zaświadczenie i wyciągi nie wspierają jej zarzutów w racjonalnym stopniu. W judykaturze podkreśla się, że przyczyny wadliwości oświadczenia woli strony zawierającej ugodę muszą być wyraźnie udokumentowane (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1968 r., II CZ 129/67 – OSNCP 1968, z. 8-9, poz. 158).

Nie jest również zasadny zarzut naruszenia art. 203 § 4 k.p.c. (w związku z art. 223 § 2 k.p.c.). Przydział mieszkania spółdzielczego nastąpił w czasie trwania związku małżeńskiego, po 8 latach od zawarcia tego związku, zatem prawo do lokalu wchodzi do majątku wspólnego (art. 32 § 1 k.r.o.). Wkład mieszkaniowy w znacznym stopniu powiększyła premia gwarancyjna i waloryzacja, a więc składniki należące do dorobku (art. 32 § 1 i § 2 pkt 2 k.r.o.). Sądy miały również na uwadze ponadudziałową wysokość

spląty oraz fakt zamieszkiwania wnioskodawczynie z konkubentem w innym lokalu. W opisanej sytuacji sądowa kontrola ugody nie nasuwa zastrzeżeń.

Należało w konsekwencji oddalić kasację (art. 393¹² k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie k.p.c... Dz. U. 2005 r. Nr 13, poz. 98).